

J A V A S L A T:

"a c i g á n y ü g y r e n d e z é s é r ől"

A kóborló cigányokat általában folyó évi december - vagy a jövő évi január hónapban - a járási hatóságok útján, a községi elöljárók és a csendőr-őrsök közreműködésével, egy és ugyanazon időben, de mindenesetre 8 napon belül, össze kell iratni. Befejeztetvén az összeírás, a főszolgabíró a családfőket jegyzőkönyvileg kihallgatja és tiszta hozza a családi viszonyokat, beszerzi a házassági anyakönyvi kivonatokat; ott, ahol szükséges, elrendeli az utólagos anyakönyvezést és az összes anyakönyvi kivonatokat a megfelelő jegyzőkönyvekhez csatolja.

A kihallgatás alkalmával kiterjesztendő a vizsgálat annak megállapítására, valjon nincsenek-e a jelenlevőkön kívül, a családdhoz tartozó, de távollevő családtagok. Kik azok és hol tartózkodnak? A vizsgálat alkalmával figyelmeztetni kell a családfőket arra, hogy minden, a hatóság megtévesztésére irányuló hamis adat bemondása, szigorú büntetést von maga után, s hogy tettenérés esetében, a büntetés ellenük azonnal alkalmaztatni fog. Kiterjesztendő a vizsgálat a cigánycsalád vagyoni viszonyainak kinyomozására és ezen adatokat is jegyzőkönyvbe kell venni. Megállapítandó azonos kereseti mód és eszköz, melylyel a családtagjai magukat ezideig fentartották, kitüntetésével annak, hogy a munkaképes családtagok névszerint miféle kézimunkával foglalkoztak.

Ezen helyszíni vizsgálatok azonban a központi ügyosztály ~~esetleg~~ kiküldöttje által is fogatosíthatók; de ez esetben a járási hatóság - az adatgyűjtés körül - segédkezet nyújtani tartozik.

Midőn az iratok a központi ügyosztályhoz már beérkeztek, ott átvizsgáltattak és az anyakönyvi adatok megbízhatóknak bizonyultak: a cigányok törzskönyvbe vezetendők és elrendelendő azoknak igazolványokkal való ellátása. Az igazolványok kiállítását a központi ügyosztály küldöttségileg eszközli; a küldöttség egy biztostól, jegyzőkönyvvezetőből és egy - esetleg amateur - fényképész-ből áll. Minden vármegyébe - esetleg két, vagy több vármegyére kiterjesztendő hatáskörrel - külön bizottság küldendő ki, a következő utasítással:

A cigányok családi csoportok szerint berendelendők a vármegye székhelyére, hol azok, a jegyzőkönyvi adatok szerint, esetleg újra is csoprostitandók. Ennek megtörténte után a 10-15 éven felüli cigányokat és cigánynőket fényképeztetni kell, s egyuttal foganatosítani az ujjlenyomásokat. Az igazolványoknak bőrbe kötött könyvalakúaknak kell lenniök, hogy azokba az arcképek és az ujjlenyomatok szilárdan elhelyezhetők legyenek; tartalmazni kell a cigány - illetőleg cigánynőnek személy leírását, családi összeköttetését és mindazon adatokat, mellyek az illetőt, esetleg arcváltozás esetében is felismerhetővé teszik; továbbá a családfő megnevezését, kihez a családtag tartozik, s kitől hatósági engedély nélkül eltávozni nem szabad; tartalmazni kell a büntetőtörvényeknek: a hatóság félrevezetésére irányuló hamis bemondásra, a munkanélküli csavargásra, a koldulásra és a gondnokság alá helyezésre vonatkozó szakaszait.

Az igazolványokat a vármegye alispánja, esetleg az arra felhatalmazott és külön pecsétnyomóval ellátott küldöttségi biztos írja alá és pecséttel ellátja.

Az igazolványok kézbesítése alkalmával a küldöttségi biztos, az igazolvány tartalmát, a jelenlevők előtt felolvassa, a törzskönyvi kivonatokat kihirdeti és kellőleg megértelmezi; különösen hangsúlyozván azon büntetéseket, melyek a törvény áthágásá-

ból származnak; a járási hatósággal egyetértőleg megállapítja a-
zon területet, melyre a cigánycsalád, létfentartás tekintetéből,
internálva van és figyelmeztetni a családot, hogy azon területről
eltávozni nem szabad, mert ellenkező esetben, mint szökevények a
csendőrség által letartóztatnak és bekísértetvén a járási hatóság-
hoz, szigorúan megfenyítetnek.

Ha a cigányok, a fentebbiek szerint már nyilvántartásba
vétettek, átiratilag felkérendő a pénzügyi- és földművelésügyi
minisztérium, hogy azokat, jelenlegi foglalkozásuknak megfelelő-
leg, a központi ügyosztály véleménye szerint, az állami, vas-,
fa-, vagy bányamunkások közé beosztani, s ez uton őket állandóan
letelepiteni sziveskedjenek; hol azok gondnokság és rendőri fel-
ügyelet alá helyezendők.

Az illetőség után való letelepítést kivihetetlennek tar-
tom, mert a cigány adót nem fizetett, közterheket nem viselt, te-
lepülés-utján tehát illetőséget nem szerzett; a hosszabb időn át
való tartózkodást pedig megállapítani alig lehet; hátra volna te-
hát még a születési hely utáni illetőség megállapítása, ez azonban
annyira problemátikus, hogy azt talán még a szülők sem tudnák meg-
állapítani. Köztudomásu ugyanis, hogy a cigány legtöbbször a köz-
ségen kívül, talán éppen a határszélén született s hogy az anya,
a komaság és az azzal járó természetbeli ajándékok megszerzése cél-
jából gyermekét 2-3 helyen is anyakönyveztette. Az ily letelepítés-
től tehát el kell tekinteni, még pedig azért is, mert ezen eljá-
rással az egész cigányügy rendezését beletaszítanánk a népszerűt-
lenség feneketlen örvényébe.

No de vegyük az ügyet úgy amint illik: teljesen komo-
lyan.

Ha a cigányokat, úgy, amint jelenleg vannak, az ország
területét szétszórva hagyjuk, azoknak ellenőrzése lehetetlen, mert
akkor szökik meg a cigány és oda ahova neki tetszik; de ha gyári-,

5.

vagy bányamunkások közé van beékelve, az első szökési kísérleten rajtaveszt, s ha ezért akár a gondnok által házilag, akár bünvádi eljárás útján szigorúan megfenyítik, elmegy a kedve a szökés ismétlésétől; de meg lehetetlen is a szökés, mert az első rendőri őrző-
rat melylyel találkozik, nyomban letartóztatja.

Tapasztalás után mondhatom, hogy a cigány kitartó és edzett munkás; különösen, ha felügyelet alatt van, még a hiúság is munkára ösztönzi; idővel tehát a gyári- és bányaipar terén állandó munkásosztályt lehet azokból nevelni, kik sztrajkba lépni, vagy kivándorolni - soha nem fognak.

Budapest, 1907. november hó 28.

Rusadázár
ny. főszolgabíró

7.